

Pål Mitsem

Fra: Pål Mitsem <mitsem@online.no>
Sendt: søndag 16. juli 2017 22.29
Til: 'debatt@aftenbladet.no'
Emne: RIKSSAMLINGS DAG PÅ YTRABERGET LØRDAG 16. JUNI 2018, ETC.

Veldig bra at Aftenbladet på lederplass (13/7-17) gir uttrykk for at «historien om hvordan vi har forvaltet historien om norgeshistoriens kanskje viktigste slag, er en pinlig fortelling om ubrukte muligheter». Midt i blinken!

Sentralt i den pinlige fortelling står Arkeologisk Museum i Stavanger, som fra år 2009 er blitt del av Universitetet i Stavanger, med det ansvar som derved også påhviler UIS.

Rygerborgen

Hvis man skal tro på sagaene, og det bør man jo, ble slaget i Hafrsfjord avsluttet på en holme der den tapende småkongen Kjotve fant det lett å verge seg - i Torbjørn Hornklove kvad om slaget står det han han «tok holmen til skjold». I Hafrsfjord er det en mengde holmer, men bare én som kunne «tas til skjold», og det er Ytraberget. Sidene opp mot toppen er så bratte at angripere ikke kan ta seg opp når det øverste området blir forsvart. Tidspunktet for slaget er bekreftet av forskningen til Torgrim Titlestad til 872. Både tiden og stedet fikk også en bekreftelse da kong Olav V og kongefamilien feiret 1100-års dagen for samlingen av Norge på Ytraberget lørdag 17. juni 1972.

På toppen av Ytraberget er en borgruin som sikkert var gammel alt da slaget i Hafrsfjord fant sted. Jeg har foreslått betegnelsen Rygerborgen på denne. En av de store unnlåtelsessynder til Arkeologisk Museum, etter hvert også Universitetet i Stavanger, er at man ikke har foretatt noen utgravning eller nærmere undersøkelse av denne borgruin.

I boken «Norge i Vikingtid» (2012) bruker Torgrim Titlestad uttrykket «sjøborgen Hafrsfjord» 5 ganger, men avklarer ikke hva han mener med uttrykket. «Sjøborgen» er ikke et ord som er nærmere definert i noen ordbok. Pussig nok gir Torgrim Titlestad en definisjon på uttrykket «smårike», hvilket vel er klart nok i seg selv, i motsetning til «sjøborgen».

Uansett hvordan man skal forstå Torgrim Titlestads «sjøborgen Hafrsfjord», er jeg overbevist om at Rygerborgen var et viktig samlingssted for de som eide og brukte de mange skip som man åpenbart hadde i Hafrsfjord, basert på registrering og delvise undersøkelser av de mange naust fra tiden før vikingtiden. Jeg ser ikke for meg at de som dro ut med båtene lå i Hafrsfjord og ropte til hverandre om hvor de skulle dra og hva de skulle gjøre.

Det er vel mer eller mindre akseptert at i alle fall én av de angrepsstyrker som overfalt danske besittelser ved Illerup Ådal i romersk jernalder kan ha kommet fra Rogaland, og gjerne fra

Hafrsfjord, jfr. navnet på utstillingen, som også ble vist på Arkeologisk Museum: «Slaget. Ryger på Hærferd».

Om den manglende interesse for Rygerborgen er aldri så galt, kan det være godt for noe. Flere steder i verden er pågående arkeologiske utgravninger en publikums-magnet. Når og hvis man får gjort noe på stedet der Norge ble samlet i år 872, kan pågående utgravninger av Rygerborgen og skrånningene opp mot borgen være en publikumsmagnet!

Omtalen av vikinger

Vikinger, også fra Rogaland, gjorde mye galt, og det ville ikke være riktig å fremstille det som om de bare drev med handel og kulturutveksling. Det er utvilsomt at erobring var det som drev dem, og ingen vil vel betvile at bruk av makt var del av dette.

Likevel: Det kan ikke være noen oppgave for Arkeologisk Museum/Universitetet i Stavanger å gjøre vikingene verre enn de var. I SA 12. september 2014 protesterte jeg mot at Arkeologisk Museum deler ut et lite hefte der det bl.a. står at noen reiste i viking for å søke ære. «Det er likevel vanskelig å forstå hvordan de kunne finne ære i å drepe forsvarsløse munkere eller ved å rive barn ut av morens armer.»

Ved kontroll i dag kunne jeg konstatere at heftet på norsk ikke lenger var tilgjengelig. Derimot selges en liten trykksak på engelsk med det samme innhold, utgitt av Arkeologisk Museum.

Den engelske historieprofessor Janet Nelson har i en kvinnealder studert middelalderske beskrivelser av vikingenes fremferd, og konkluderer (ifølge Torgrim Titlestad) med at «det er ingenting i disse kontinentale kildene som tyder på at vikingene var spesielt brutale.» Torgrim Titlestad legger til: «På denne bakgrunnen er det underlig å se hvordan det overdrevne skrekkbildet av vikingene den dag i dag dyrkes av en del lærere og medier i Norge.» Han kunne gjerne lagt til: Og særlig av Arkeologisk Museum/Universitetet i Stavanger!

Heftet «Viking Voyagers» bør destrueres. Hvis og når det skal skrives noe på nytt om vikingtiden, for utlevering eller salg på Arkeologisk Museum, bør Arkeologisk Museum, som har en egen formidlingsavdeling, gjøre en bedre jobb!

Rikssamlingsdag

Kong Olav V, og hele kronprinsfamilien, reiste til Ytraberget med 2 MTB'er 17. juni 1972, for å feire 1100-års dagen for rikssamlingen. Minst 3.000 barn og voksne tok seg frem til Ytraberget og Indraberget til fots.

Vil Aftenbladet følge opp sine utmerkede tanker ved å støtte, eller endog ta initiativ, til årlig feiring av en Rikssamlingsdag på Ytraberget, gjerne med en provisorisk kai der kong Olav gikk i

land i 1982 (som også kan brukes for båtene til Rødne og andre)? I så fall bør folk sette av lørdag 16. juni 2018, lørdag 15. juni 2019, osv. for Rikssamlingsdagen på Ytraberget.

I 1972 leste fremstående skuespillere som Gisle Straume og Clas Gill utvalgte deler av Heimskringla, og flere kor og orkester bidro med sitt. Er folk dårligere i 2018 flg.?

Pål Mitsem, Randa